

wat discussie zorgen. Zij die hoopten dat het Europese Hof van Justitie definitief klare wijn zou schenken over de praktische toepassing van het principe van de wederzijdse erkenning in relatie tot de fundamentele rechten (ook voorbij het – absolute – folterverbod) zagen hun verwachtingen – voorlopig althans – slechts gedeeltelijk ingevuld.

REFERENTIES

- MEYSMAN, M. (2014). België en de Basken. De zaak Jauregui Espina als bewijs van het falende wederzijds vertrouwen. De Europese samenwerking in strafzaken onder druk? *Panopticon: Tijdschrift voor Strafrecht, Criminologie en Forensisch Welzijnswerk*, 35(5), pp. 406-426
- TINSLEY, A. (2012). The Reference in case C-396/11 Radu : When does the protection of fundamental rights require non-execution of a European arrest warrant? *European Criminal Law Review*, 2(3), pp. 338-352.

INTERNATIONAAL EN EUROPEES STRAFRECHT EN MENSENRECHTEN / INTERNATIONAL AND EUROPEAN CRIMINAL LAW, AND HUMAN RIGHTS LAW (3)

Symbol or substance?

Towards a systematic application of criminalisation criteria in EU law

JUSTINE MONTEYNE^a

- ^a Student-assistente, Institute for International Research on Criminal Policy, Vakgroep Criminologie, Strafrecht & Sociaal Recht, Universiteit Gent (Corresp.: Justine.Monteyne@UGent.be)

Op 19 september 2016 vond binnen de Universiteit Leiden een paneldiscussie plaats over de toekomst van het Europese strafrechtelijke beleid en meer bepaald de positie die het verder harmoniseren van materieel strafrecht daarin moet hebben. De paneldiscussie kadert binnen een drie jaar durend onderzoeksproject naar EU Criminalisation Guidelines, gefinancierd door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) en uitgevoerd door Prof. mr. dr. Jannemieke OUWERKERK, hoogleraar Europees strafrecht aan het Instituut voor Strafrecht en Criminologie van de Universiteit Leiden. Ze nodigde voor deze gelegenheid drie panelleden uit die elk een eigen visie en kijk hebben op de criminaliseringspraktijken binnen het Europees recht, nl:

- *Prof. dr. John VERVAELE* professor Economisch en Europees Strafrecht aan de Universiteit van Utrecht, expert binnen het Europees strafrecht en voorzitter van Internationale Associatie voor Strafrecht (AIDP)
- *Prof. Valsamis MITSILEGAS* professor Europees Strafrecht, directeur van het Criminal Justice Center en sinds 2012 hoofd van de Faculteiten Recht binnen de Queen Mary University van Londen. Bovendien maakt hij deel uit van de expertgroep van de Europese Commissie inzake strafrechtelijk beleid.
- *Prof. sir Anthony BOTTOMS* emeritus professor in de Criminologie en Codirecteur van het Centre for Penal Theory and Penal Ethics aan de Universiteit van Cambridge. Hij kreeg gedurende zijn carrière een grote interesse in de relatie tussen criminologie en morele en politieke filosofie.

Het eerste onderwerp werd aangesneden door *Prof. dr. John VERVAELE* en had betrekking op de vraag of de EU wel over een beleid inzake criminalisering beschikt(e).

De wijzigingen aangebracht door het Verdrag van Lissabon zorgen er voor dat het strafrechtelijk beleid op het niveau van de EU anders dan in het verleden nu uitgetekend kan worden op basis van een gekwalificeerde meerderheid en dat het mogelijk is dat lidstaten zich geconfronteerd zien met regels waar ze het zelf niet noodzakelijk mee eens zijn. Door het wegvallen van de unanimiteitsvereiste en de strenge controledrang van de lidstaten, kan mogelijk een meer consistent en stringent beleid gevoerd worden. Meer consistentie en stringentie is welkom, niet alleen wat betreft het ontwikkelen van criminaliseringsstandaarden, maar ook op vlak van de opvolging van de implementatie. In het verlengde daarvan is een meer diepgaand debat over de mogelijke juridische basissen voor de instrumenten en de interpretatie ervan belangrijk.

Vervolgens hield *Prof. Valsamis MITSILEGAS* zijn betoog omtrent de valkuilen in het systeem van minimumvoorschriften.

De criminaliseringsbevoegdheid van de Europese Unie strekt zich namelijk uit over minimumregels die lidstaten moeten implementeren. De lidstaten kunnen er echter nog altijd voor opteren om strenger op te treden dan de voorziene minimumregels en verder te gaan dan de minimumvereisten.

Op die manier blijven de verschillen tussen de lidstaten aanhouden en is het onmogelijk een systeem uit te dokteren waarin eenzelfde feit op een zelfde manier beoordeeld zal worden in de verschillende landen. Naast mogelijke minimumstandaarden voor maximumstraffen gaan ook steeds vaker stemmen op over het nut van minimumstandaarden voor minimumstraffen. Naast de controversie die het moeten hebben van minimumstraffen met zich brengt, zijn er ook een aantal vraagtekens te plaatsen bij de meerwaarde van dergelijke minimumstandaarden. Immers, door middel van verschillende figuren uit het nationaal strafrecht kunnen straffen opgelegd worden die toch nog onder het minimum gaan. Die discussie is gelinkt aan de vraag of we moeten evolueren in de richting van een meer autonome functie van het 'Europees strafrecht' dan wel of de ontwikkeling van Europees strafrecht naar de toekomst toe blijvend gekoppeld moet worden aan het faciliteren van de justitiële samenwerking tussen de lidstaten. De vraag rijst of het überhaupt mogelijk is om tot een gemeenschappelijk idee te komen over bestraffing en strafwaardigheid.

Ten slotte duidde *Prof. sir Anthony BOTTOMS* op de relevantie en belang van criminologisch onderzoek en evidence-based werken in het kader van criminalisering.

Niet zelden wordt er nonchalant en zelfs foutief omgesprongen met het gebruik van criminologische inzichten. Op Europees niveau zou het nochtans nuttig zijn om inzichten omtrent de verschillen tussen de strafrechtssystemen van de lidstaten en de implicatie voor het criminaliseringsproces te ontwikkelen. Ondanks het feit dat er bijna nooit gesproken wordt over een Europees strafrechtssysteem, kan de vraag gesteld worden welk type strafrechtssysteem gehanteerd wordt, welke rol strafrechtsactoren daarbij hebben en in welke mate dit systeem democratisch tot stand komt.

Om de vraag te beantwoorden of het Europees strafrecht legitiem is, dient gekeken te worden naar drie factoren. Ten eerste speelt de legaliteit een rol: in hoeverre komt het strafrecht tot stand binnen een wettelijk kader? Ten tweede zijn gedeelde waarden een belangrijke indicator. Een rechtssysteem moet bepaalde waarden en belangen waarborgen. Is er binnen de Europese Unie wel sprake van 'shared values', mits landen vooral focussen op het bewaren van hun nationale belangen? Ten laatste dient er worden nagegaan of alle instituties van de lidstaten het 'Europees strafrecht' inwilligen.

Ook de vraag naar het afschrikkend karakter van strafrecht kwam aan bod tijdens het betoog van *Prof. sir Anthony BOTTOMS*. Volgens hem moeten beleidsmakers zich bewust zijn van het verschil tussen sociale afkeuring en afschrikking door middel van regelgeving. Afschrikking kan een verandering teweeg brengen in de sociale afkeuring van een welbe-

paalde gedraging, maar hoeven in principe niet aan elkaar gelinkt te worden. Daling van een bepaald criminaliteitsfenomeen kan te wijten zijn aan de invoering van een nieuwe wetgeving, maar even goed aan de sociale afkeuring in de samenleving ten aanzien van dit gedrag.

Het debat omtrent criminalisering binnen de Europese Unie en de manier waarop de harmonisatie van de wetgeving van diverse landen moet gebeuren loopt zeker nog niet op zijn einde. Er is nood aan meer duidelijkheid op welke wijze de autonomie van de lidstaten wordt aangetast en onder welke principes en interpretaties de criminalisering tot stand komt. Dit onderwerp zal misschien wel verder aan bod komen tijdens het uitspreken van Prof. dr. OUWERKERK haar oratie op vrijdag 7 april 2017 om 16u00, waarbij zij haar benoeming tot hoogleraar Europees Strafrecht in Leiden officieel aanvaard.

RECHTSHULP EN ADVOCATUUR / LEGAL AID AND REPRESENTATION

Recente ontwikkelingen in de rechtsbijstand aan kinderen en jongeren in een evoluerend juridisch kader

ERIC VAN DER MUSSELE^a

^a Advocaat Balie Antwerpen, Verkozen lid algemene vergadering OVB en Voorzitter Unie van Jeugadvocaten vzw (Corresp.: law.vdm.vdb@online.be)

INLEIDING

Jeugdrecht en kinderrechten zijn in evolutie. Op Europees vlak worden de rechtswaarborgen voor minderjarigen via een reeks minimum regels gewaarborgd wat het jeugdstrafrecht betreft.

In Vlaanderen ligt een nieuw jeugdsanctierecht op de tekentafel, dat hopelijk zal voorzien in bijstand voor minderjarigen door bijzonder opgeleide advocaten. In de federale tweedelijns juridische bijstand is het recht op juridische bijstand reeds verzekerd voor alle minderjarigen op het grondgebied, in alle materies, jeugdrecht, strafrecht, burgerlijk recht en administratief recht.

1. ONTWIKKELINGEN OP HET FEDERALE VLAK

1.1. De regels van de recente *Potpourri II*-wet en het jeugdrecht

De regels van de recente *Potpourri II*-wet zijn ook van toepassing in de procedures voor de jeugdrechtbank. In dit verband is de twijfel weggenomen in dit verband door de Omzendbrief van 10 maart 2016¹, die bepaalt dat de *Potpourri II* (en I)-regels van toepassing zijn in strafprocedures (MOF – als misdrijf omschreven feit), ‘protectieprocedures’ (VOS – verontrustende pvoedingssituatie) en in procedures tegen de ouders voor de jeugdrechtbank. Zo wijzigen de gewone beroepstermijnen van 15 naar 30 dagen zowel voor de situatie van kabinetszittingen als bij rechtbankzittingen (artikel 203 W.Sv.), behalve wanneer in de MOF of VOS-zaken uit de Jeugdwet de uitzonderlijk korte termijnen gelden. Ook volgens de omzendbrief van 10 maart 2016 moet na vonnissen met definitieve maatregelen (en niet na kabinetszittingen) op straf van verval een dubbele actie ondernomen worden: de aantekte-

¹ Verduidelijking kwam er pas met de Omzendbrief COL 8/2016 van het College van Procureurs-Generaal van 10 maart 2016.